

PILY MENESTYI HYVIN ELONKORJUUKISASSA

Ilkka Sahi

PiLY johti sisämaan lintutieteellisten yhdistysten käymää elokuun lintukisaa ja oli siinä lopulta hienosti toinen. Tiiraan ilmoitettiin elokuussa PiLY:n alueelta 194 lajia ja kaikista (18) sisämaan yhdistyksistä yhteensä 238 lajia. Alhaisimmat lajimäärät olivat 120 lajin tasolla.

Millainen elokuun kisa?

Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys (PHLY) haastoi kaikki sisämaan lintuyhdistykset elokuuseen pinnakisaan. Tähän ensimmäiseen ”Elonkorjuukisaan” lähtivätkin kaikki alueet mukaan etelästä Lappiin asti. PiLY:n kisa-alue käsitti havaintojen keruualueen eli Urjala, Virrat ja Mänttä-Vilppula jäivät ulkopuolelle. Kaikki lajit, niin tavalliset kuin salatutkin tuli merkitä Tiiraan. PHLY laati yhdistyksille verkkoon lajeittain toimivan seurantalistan. Näin tulostus sujui vaivattomasti.

Yhdistyksemme puheenjohtaja tiedotti kisasta PiLY:n verkossa etukäteen ja antoi jäsenille elokuun aikana useita kertoja hyviä väliaikatietoja. Tämä aktivoi valveutuneita harrastajia etsimään puuttuvia lajeja PiLY:n listalle, vaikka lintupaikat olivat jo hiljentyneet alkukesän ajoista.

Kisa saatiin käydä hyvissä sääoloissa. Ilmatieteen laitoksen mukaan elokuun keskilämpötila oli koko maassa tavallista korkeampi (maan etelä- ja keskiosissa asteen verran ja pohjoisessa pari astetta), mutta kaakkoisrajalla paikoin jopa alle keskiarvojen. Sademäärät vaihtelivat suuresti, esim. Pirkanmaalla jäätettiin alle puoleen normaalista.

Sisämaa-alueilta löydettiin yhteensä 238 lintulajia, keskimäärin 164 lajia yhdistystä kohti. Hajonta oli valtava (197 – 118 lajia) eli melkein 1.7-kertainen. Kaikilla alueilla havaittiin 80 yhteistä lajia. Lisäksi löytyi 26 lajia, jotka jäivät puuttumaan vain yhdeltä yhdistykseltä (esim. taso kiuru tai kottarainen!). Elokussa löytyi myös suurharvinaisuuksia kuten karimetso Lapista ja käärme kotka Pohjois-Karjalasta. Kaikkiaan yhden yhdistyksen lajeja (ässä-lajeja) oli 14, joista viisi Lapista.

Etelä-Karjala ja Pirkanmaa kisasivat voitosta

Elokuun jälkipuoliskolla PiLY tosiaan johti kisaa innokkaiden retkeilijöidensä ansiosta. Loppurutistuksessa EKLY sai kuitenkin puutelajinsa koottua. Niinpä se keräsi yhteensä hurjat 197 lajia ja PiLY:kin mainiot 194 lajia. Seuraaviksi tulivat Päijät-Häme (PHLY 188 lajia) ja Pohjois-Karjala (PKLTY 184 lajia). Kärkijoukkoon ylsi siis PiLY ja sen itäpuolella toimivia yhdistyksiä.

EKLY:llä ja PiLY:llä oli 175 yhteistä lajia. Yllättävän moni laji siis puuttui toiselta. Pirkanmaalta ei löydetty 22 lajia, jotka havaittiin Etelä-Karjalassa. Päinvastoin kävi 19 lajin osalta (erotushan oli kolme lajia). Näitä puutelajeja voi yrittää ryhmitellä, esim. harvinaisuudet, pikku- ja alueharvinaisuudet, kesän viivytelijät, pohjoiset syysmuuttajat tms. Muutoin poikkeamien määrät ovat melkein samat, mutta yhdistysten ero syntyy harvinaisuuksissa. Etelä-Karjalasta niitä löytyi seitsemän (jalohaikara, arosuohaukka, kiljukotka, punajalkahaukka, harjalintu, lyhytvarvaskiuru ja mustapäätasku), mutta Pirkanmaalta ”vain” kolme (aroharmaalokki, virta- ja sitruunavästäräkki).

Näin idän etu näkyy EKLY:n hyväksi. Harvinaisuuksien ansiosta Etelä-Karjalasta löytyi koko kisaan myös ässä-lajeja enemmän eli neljä Pirkanmaan kahta vastaan.

PiLY:n parhaat ja puutteet

Pirkanmaan parhaina kisalajeina voidaan pitää ässä-lajejamme, pikku-uikkua ja aroharmalokkia. Sen lisäksi nostan esiin ”puoliässät” pikkukajava ja sitruunavästäräkki, jotka lisäksemme havaittiin vain yhden yhdistyksen alueella.

Pirkkalaisittain erittäin hyviä lajeja ovat myös kattohaikara, lapinpöllö, suopöllö, valkoselkätikka, virtavästäräkki ja nokkavarpunen, kun niistä ei aikaisempia Tiira-kauden ilmoituksia elokuulta ole. Seuraavatkin lajit on ilmoitettu vain yhdeltä elokuulta: mustakurkku-uikku, haarahaukka, riekko, luhtahuitti, pulmussirri, helmipöllö, mustaleppälintu, idänuunilintu ja isokäpylintu. Lisäksi nyt onnistuttiin näkemään 20 sellaista lajia, joita ei ole joka elokuulta kirjattu Tiiraan. Näistä 40% on muuttolajeja, mutta peräti 60% myös pesii alueella. Salausten tunteminen saattaisi muuttaa edellisiä lukuja; perustuihan PiLY:n lajilista tänäkin vuonna kolmeen salattuun lajiin.

Elonkorjuukisassa havaittiin ainakin kahden yhdistyksen alueella 32 sellaista lajia, jotka puuttuivat PiLY:n listalta. Näistä lajeista vaeltavia kirjosiipikäpylintuja löytyi jopa 10 yhdistyksen alueelta. Lisäksi maakotka, tilhi, valkoposkihanhi ja lapinsirkku todettiin seitsemällä tai kahdeksalla alueella. Kaikki nämä ja 13 muuta puutelajia on Tiira-järjestelmän aikana havaittu elokuussa Pirkanmaalla. Karikukko ja punajalkahaukka ovat olleet vieläpä jokavuotisia, mutta nyt niitä ei tavattu.

Entä tipahtiko elokuun listaltamme jokin laji pois vain muutamalla päivällä? Jos marginaaliksi valitaan viikko ennen ja jälkeen elokuun, putosivat pois syyskuun alussa löytyneet lapinsirkku, arosuohaukka ja heinäkurppa. Jos marginaaliksi valitaan 10 päivää, putosivat pois myös merihanhi, viitasirkkalintu ja kuhankeittäjä. Sen sijaan muita kesän viivytelijoita kuten parempia kertusia tai kultarintaa ei tähänkään ryhmään kuulunut.

Paljon yhden havainnon ja yhden kunnan lajeja

PiLY:n lajeista hämmästyttävän suuri määrä jäi vain yhden linnun tai lintuparven varaan (havaintoja saattoi olla useita) eli seuraavat 28 lajia: harmaasorsa, lapasotka, riekko, pikku-uikku, kaulushaikara, kattohaikara, haarahaukka, luhtahuitti, liejukana, pulmussirri, jänkäsirriäinen, vesipääsky, aroharmalokki, pikkukajava, lapintiira, turkinkyhky, lapinpöllö, kangaskiuru, virtavästäräkki, sitruunavästäräkki, sinirinta, pensassirkkalintu, idänuunilintu, kuukkeli, mustavaris, isokäpylintu, nokkavarpunen ja pohjansirkku. Kyseisten havaintojen puuttuminen olisi vaikuttanut paljon lopputulokseen. Toisaalta voi todeta, että kilpailulistaa seuranneet kohdistivat aikansa PiLY:n puutelajeihin eivätkä enää jo kerran havaittuihin lajeihin.

PiLY:n lajeista 36 eli melkein viidennes (sisältäen yllä mainitut) löydettiin vain yhdestä kunnasta. Eniten tällaisia ”kuntapinnoja” keräsi Tampere (9), sitten yhtä monta (4) Ruovesi, Sastamala ja Valkeakoski ja vielä Lempäälä kolme lajia. Ylivoimaisia lintupaikkoja olivat Tampereen Aspinniemi Näsijärven rannassa ja Ahtialanjärven Lokkisaari Lempäälässä sataen yksinään PiLY:n ”laariin” 6 + 3 lajia. Kaikki muut yhden kunnan lajit (kolme neljänestä) löytyivät hajallaan lukuisilta lintupaikoilta. Luvut osoittavat laajan ja kattavan retkeilyn merkityksen, mutta myös ahkeran ”staijauksen” ja hyvän lintupaikan kiinteän tarkkailun tärkeyden.

Oliko tämä elokuu PiLY:lle hyvä kisakuu?

PiLY:n havaintoalueelta on merkitty Tiiraan elokuun lajeja seuraavasti:

vuosi	2009	2008	2007	2006
lajimäärä	194	183	186	174
yhdestä kunnasta	36	28	31	23

Luvuista voidaan helposti nähdä Elonkorjuukisan onnistuneen PiLY:n alueella erinomaisesti, vaikka jätettäisiin huomioon ottamatta salatut kolme lajiakin (194-3=191 lajia). Olisiko lajimäärä kisan ansiosta jopa noussut? Vuonna 2007 päästiin jo kahdeksan lajin päähän tämän vuoden tuloksesta, mutta vuonna 2006 oltiin vielä 20 lajin päässä ehkä Tiiraan totuttelun takia. Ihmeellisellä tavalla yhden kunnan lajien määrä vaihtelee samankaltaisesti kuin kokonaismäärä. Tämä vaihtelu osoittaa ensin mainittujen keskeisen aseman lajien kokonaismäärässä. Sen sijaan useamman kunnan lajien määrä on varsin vakaa vuodesta toiseen; vaihteluväli on em. vuosina 158 – 151. Vakaus on selvä, vaikka monet lajit vaihtavat eri vuosina ryhmästä toiseen.

Yhden kunnan lajien parhaat ”pinnakunnat” ovat vuosittain olleet seuraavat: vuonna 2009 Tampere 9 ja Ruovesi, Sastamala sekä Valkeakoski 4, vuonna 2008 Tampere 6, Kangasala ja Ruovesi 5, vuonna 2007 Sastamala 7, Tampere 5 ja Ruovesi 4 sekä vuonna 2006 Ruovesi ja Tampere 5 sekä Sastamala 3.

Yllättäen Ruovesi esiintyy listalla Tampereen ohella joka vuosi, vaikka lintupaikkojen ja havainnoitsijoiden määrä on pieni. Toiminta onkin tällä vuosikymmenellä ollut aktiivista, muun muassa vuotuinen ralli on järjestetty em. vuosina elokuun puolivälissä. Tämä 12-tuntinen ralli on tuottanut pari kuntapinnaa PiLY:n listalle vuonna 2006 ja muulloinkin vain kangaskiurun. Rallin lajimäärä on näinä vuosina liikkunut yli sadan, mutta oli tänä vuonna kovassa sateessa 96 lajia. Mitäpä tuottaisikaan PiLY:n ralli elokuun ensimmäisessä tai viimeisessä viikonlopussa?

Voiko tulevaan Elonkorjuukisaan valmistautua?

Jos kisa järjestetään myös ensi vuonna, ei tämän vuoden tulosta helpolla saavuteta. Toisaalta eteenpäin elävän mieli! Milloin kisassa rikotaan 200 lajin raja? Ja missä se tehdään? Kiitos Tiiran, että tällaista yleensä voidaan tehdä... ja kiitos niille, joilla on halu havaintonsa näkyviin kirjata.

Voiko jotain mieltä etukäteen? Ydinkysymyksiä lienee, miten pidetään harrastajat liikkeellä jo elokuun alkupäivistä alkaen hiljentyneiden kesälajien löytämiseksi? Ja loppukuusta pohjoisen varhaisten muuttajien etsimiseksi? Jatkuva seuranta Aspinniemessä ja Lökkisaareissa on ehdottoman tärkeä etu PiLY:lle. Olisiko perustettava muita vastaavanlaisia ja minne? Pitäisikö etukäteen vastuuttaa hajanaiset yhden kunnan lajit?

Elonkorjuukisa aktivoi hiljaisilta näyttävinä loppukesän viikkoina tutkimaan lintumaailman ihmeitä. Se on siinäkin mielessä virkistävä lisä vuoden kiertoon. Eräässä viestissään puheenjohtajamme totesi: ” PiLY:llä on ympäri aluettaan aktiivisia harrastajia. Tähän perustuu PiLY:n menestys”. Olisiko ensi vuonna PiLY:n vuoro iskeä?